

А. Я. Савчук,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

УДК 811.111'42:82.09.08

DOI: 10.25264/2519-2558-2017-66-77-80

ФОРМОЦЕНТРИЧНІ ТА ЗМІСТОЦЕНТРИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВО-КРИТИЧНИХ МОНОГРАФІЙ ДЕВІДА ЛОДЖА

Здійснено аналіз формально-композиційних та композиційно-сміслових особливостей науково-критичних монографій Девіда Лоджа. Визначено, що формально-композиційний вимір представлений традиційними елементами, котрі історично притаманні макрожанру монографії. Приклади композиційно-сміслового плану ілюструють різноманіття виразу комунікативних блоків, що зумовлене синкретизмом мовної особистості автора, котрий працює на стику наукового, публіцистичного та художнього дискурсів.

Ключові слова: науково-критичний дискурс, монографія, периферійні елементи, формально-композиційний план, трихотомічна побудова, композиційно-смісловий план, комунікативний блок.

ФОРМАЛЬНО-КОМПОЗИЦИОННЫЕ И КОМПОЗИЦИОННО-СМЫСЛОВЫЕ ОСОБЕННОСТИ НАУЧНО-КРИТИЧЕСКИХ МОНОГРАФИЙ ДЭВИДА ЛОДЖА

Осуществлен анализ формально-композиционных и композиционно-смысловых особенностей научно-критических монографий Дэвида Лоджа. Определено, что формально-композиционное измерение представлено традиционными элементами, которые исторически присущи макрожанру монографии. Примеры композиционно-смыслового плана иллюстрируют многообразие выражения коммуникативных блоков, что обусловлено синкретизмом языковой личности автора, работающего на стыке научного, публицистического и художественного дискурсов.

Ключевые слова: научно-критический дискурс, монография, периферийные элементы, формально-композиционный план, трихотомическое построение, композиционно-смысловой план, коммуникативный блок.

FORMAL-COMPOSITIONAL AND COMPOSITIONAL-NOTIONAL FEATURES OF SCHOLARLY MONOGRAPHS BY DAVID LODGE

The paper presents analysis of formal-compositional and compositional-notional features of scholarly monographs by David Lodge. It is determined that formal-compositional dimension is represented by traditional elements that are historically peculiar to the genre of monograph. Peripheral elements such as contents, introduction, conclusion, bibliographical list, etc. are essential components of the polytextual structure of the analyzed monographs. They form a pragmatic frame programming thematic deployment of the main text, therefore, highlighting significant aspects of knowledge, which are aimed at satisfying the information needs of the recipient.

Examples of compositional-notional dimension illustrate the variety of communicative blocks caused by the syncretism of the linguistic identity of the author, who works at the intersection of scholarly, journalistic and artistic discourses. In the analyzed monographs the most common communication blocks are the following: "introduction of the topic", "setting goals and objectives of the research", "a brief history of the issue", "expression of gratitude", "a brief overview of the structure", which are fairly typical of the genre of monograph. However, within the peripheral part, along with typical there are as well specific communication blocks such as: "history of writing and publishing", "biography", "reference to own works", "autobiographical reminiscences", "references to the sources of previous publications".

Key words: scholarly discourse, monograph, peripheral elements, formal and compositional dimension, trichotomous construction, compositional-notional dimension, communicative block.

Розвідки питання композиційної організації тексту налічують понад два тисячоліття. Проблема розташування елементів тексту опиняється у фокусі уваги дослідників риторики, стилістики, теорії тексту та інших філологічних наук, що породило безліч підходів до розгляду та визначення даного феномену. Інтерес дослідників до цього питання пояснюється тим, що «в композиції безпосередньо поєднуються... фокусуються смислові і формальні елементи тексту» [15].

Спроби дати визначення поняттю композиції, вивчення композиційних елементів та специфіки композиційної побудови наукових текстів висвітлені в працях О. А. Баженової, Н. В. Панченко В. Є. Чернявської, та ін. Разом з тим, вагомими є розвідки наукового тексту з урахуванням жанрової приналежності, які здійснили Ф. С. Бацевич, В. К. Бхатія, Дж. М. Свейлз, К. С. Серажим, Т. В. Яхонтова.

Емпіричним матеріалом дослідження слугували науково-критичні монографії Девіда Лоджа: «Романіст на перехресті» («The Novelist at the Crossroads», 1971), «Прийоми сучасного письма» («The Modes of Modern Writing», 1977), «Працюючи з структуралізмом» («Working with Structuralism», 1981), «За Бахтіним: нарис про художню літературу і критику» («After Bakhtin: Essays on Fiction and Criticism», 1990) та інші.

На думку В. В. Одінцова теорія композиції становить ядро науки про стилістику тексту, а «хисткість та невизначеність» цього поняття є перш за все результатом розгляду його то як феномену форми, то як феномену змісту [13]. Розглянемо основні позиції дослідників формоцентричного та змістоцентричного підходів.

Питання про приналежність композиції як формальній категорії організації тексту обговорюється в багатьох роботах, які стосуються питання структури тексту. У своїх наукових працях Л. А. Новіков відображає погляд на композицію як власне форму, здатну надати цілісність будь-якому матеріалу і вважає, що у динамічному аспекті, тобто розгортанні твору, композиція становить мотивоване розташування компонентів тексту, в кожному з яких зберігається один спосіб зображення або єдина точка зору на зображуване, в результаті чого композиція виступає як найважливіший організуючий елемент, що забезпечує єдність і цілісність тексту [12, с. 16].

У наступних визначеннях увага акцентується не стільки на способах організації тексту, скільки на певному жанровому стереотипі, де «композиція, розташування і співвіднесеність компонентів форми, тобто побудова твору, обумовлена його змістом і жанром. Композиція скріплює елементи форми і підпорядковує їх ідеї» [17, с. 164].

В. В. Одінцов визначає основними категоріями структури тексту категорії форми і змісту, де форма включає композицію і мову, а зміст – тему і матеріал. Однак, в його роботі композиція постає як більш складне явище: як форма, що має зв'язки і співвідношення з змістовним компонентом. Зокрема, аспект розгортання теми відноситься до області композиційної організації тексту: «... В композиції безпосередньо об'єднуються, поєднуються, так би мовити, фокусуються змістові і формальні аспекти тексту. Композиція – це угруповання за певною схемою елементів змісту (загальних положень, фактів), але саме це угруповання, що представляється більш-менш складним утворенням, сприяє виразності тексту, в більшій мірі обумовлює його загальний характер і окремі особливості» [13, с. 133]. Взв'язавши за структурну основу концепцію В. В. Одінцова, Н. С. Болотнова розглядає композицію як частину інформативно-сміслового рівня в екстралінгвістичному аспекті:

«З екстралінгвістичної точки зору інформативно-смісловий рівень тексту розглядається як такий, що містить когнітивну інформацію, втілену в тексті за допомогою мовних засобів. Під когнітивною інформацією розуміється лінгвістично експлікований в тексті фрагмент концептуальної картини світу автора. З урахуванням цього до інформативно-сміслового рівня відносяться підрівні: тематичний, предметно-логічний (денотативний) і сюжетно-композиційний. Кожен з них по-своєму відображає фрагмент дійсності, що стоїть за текстом: конкретизує об'єкт зображення, його структуру, зв'язки з іншими явищами, втілює динаміку в розвитку об'єкта і способах його уявлення читачеві» [4, с. 241].

Комплексне уявлення про композицію як формальну категорію міститься в роботах М. П. Брандес. Визначивши форму як «систему способів, прийомів і матеріальних засобів вираження, представлення, перетворення і функціонування змісту» [5, с. 53], вона виділила в ній три аспекти: аспект зовнішньої мовної форми, аспект доцільності форми, інформаційний знаково-символічний аспект форми [5, с. 54]. Перше розуміння становить мовне оформлення тексту, друге – відповідає жанровому втіленню, а третє пов'язане з функціональними особливостями тексту. Композиція як явище форми співвідноситься в концепції М. П. Брандес з усіма трьома аспектами і розуміється як поєднання частин в єдине ціле.

У наведених подібних визначеннях композиція поєднується із зовнішньою організацією тексту, його об'ємно-прагматичним членуванням (І. Р. Гальперін [6]). Квінтесенцією такого розуміння стало вчення про форму тексту, описане в роботах Г. Г. Москальчук [10], А. Ю. Корбут [8], К. І. Белоусова [3] та ін.

Слід зазначити, що формальне бачення композиції слугує маркером жанру і дозволяє усвідомити відмежованість тексту і підпорядкованість його одній ідеї. Формальна домінанта при теоретичному осмисленні композиції гіпостазує її схематичність, зводить її до жорсткого каркасу і найчастіше співвідноситься із зовнішнім (поверхневим) рівнем тексту. При цьому в конкретному аналізі дослідники не можуть залишатися тільки в межах міркування про форму, що зумовило розвиток іншого напрямку.

Традиція змістоцентричного підходу закладена в класично риторичних працях при описі диспозиції (Аристотель, Платон та ін.), де базою є саме розташування ідей, розгортання предмету мови.

Інший аспект змістового підходу – семантична структура тексту. Так, за твердженням Є. А. Баженової, композиція використовується для характеристики твору саме з боку його змістовної структури. При цьому дослідник виходить все з того ж співвідношення композиції і структури, тільки приймає в зв'язку з цим протилежне рішення, ніж запропоноване в формоцентричній концепції. В її розумінні «композиція співвідноситься з динамічним функціонально-смісловим членуванням тексту, усвідомлюваного не тільки як результат текстотворення, але і як процес розгортання змісту. У зв'язку з цим композиція не може бути зведена до простого плану (вступ, основна частина, висновок), оскільки такий план не відображає екстралінгвістичної детермінованості змісту тексту і його власне стилістичної специфіки. Насправді композиція наукового тексту (як і будь-якого іншого) твору виявляється значно складнішою і багатшою за наведену тричленну схему і включає цілий ряд специфічних текстових структур, обумовлених типом наукового мислення, характером пізнавальної діяльності, структурою наукового знання і іншими екстралінгвістичними факторами наукової мови» [2, с. 31]. Тому композицію наукового тексту Е. А. Баженова визначає як «схему побудови елементів змісту, яка детермінується вербально-когнітивними закономірностями наукової діяльності, комунікативною метою автора і відображає динаміку пізнавального процесу» [2, с. 32]. У такому розумінні композиція детермінована такими екстралінгвістичними факторами як: специфіка предметної галузі; тип досліджуваного об'єкта, який може бути «субстратним», тобто матеріальним, або «ментальним», тобто ідеальним продуктом людської свідомості; – теоретичний чи емпіричний ракурс дослідження; багаторівнева структура науково-пізнавальної діяльності; стиль індивідуального мислення вченого («дискретно-логічний» або «континуально-психологічний») [2, с. 92].

У екстралінгвістичній детермінованості, слідом за Е. А. Баженовою, бачить сутність композиції, зокрема наукового тексту, і В. Є. Чернявська. Це обумовлює постановку проблеми одиниці композиції: «Текстовою одиницею формальної організації первинного наукового тексту слід розглядати композиційно-прагматичний сегмент (КПС)» [18, с. 69].

Н. В. Петрова під композицією розуміє «спосіб змістовно-сміслової упорядкованості тексту, побудованої на внутрішніх зв'язках компонентів і частин тексту, що є важливим критерієм визначення та приналежності тексту до літературного жанру і до певної категорії текстового простору» [14, с. 31].

Як зауважує В. І. Тюпа, при такій масштабності підходів композиції загрожує перетворення на «цілком порожній термін, що безболісно, а подекуди й неефективно застосовується до будь-якого рівня організації» тексту [16, с. 54].

Спроба примирити форму і зміст тексту при описі композиції пов'язані з прагненням співвіднести категорію композиції з такими поняттями, як структура і рівень тексту, представлена в роботах В. В. Одінцева, Н. С. Болотової, Н. А. Ніколіної [11, с. 46], однак слід зауважити, що сучасна текстова реальність не може бути адекватно описана на основі традиційних принципів і вимагає такого підходу, який би відображав гнучкість і пластичність текстотворення і дозволяв би поширити його на пояснення композиційної організації текстів як класичного, так і неklasичного типу, і одночасно дозволив би уникнути «обрання» змістовної або формальної парадигми в описі композиції тексту.

Ми погоджуємось з тезою про те, що композиція тексту служить формальним виразником його логічної та змістової структури і являє собою «своєрідний каркас, на якому тримається текст» [7, с. 180]. Такий «каркас» формують елементи змісту, які добираються автором і вибудовуються в певній послідовності відповідно до свого функційно-прагматичного призначення.

Спроба збалансованого підходу при аналізі композиції науково-критичних робіт Д. Лоджа здійснюється за методикою А. Е. Бабайлової [1, с. 53], котра вперше зазначила, що поняття «композиційно-сміслова структура тексту» включає 2 аспекти: статичний (побудова тексту) і динамічний (логічний розвиток думок в тексті). Відповідно до цього вирізняють 2 вектори композиційно-сміслової структури тексту: власне композиційний і логіко-композиційний. Перший поділяється на композиційно-смісловий і формально-композиційний. Композиційно-смісловий план тексту відображає структурні способи розкриття компонентів змісту через місце їх формулювання, форму виразності, характер розкриття предмета теми. Формально-композиційний план пов'язаний з розробкою початку, середини і кінця повідомлення. Інший бік композиційно-сміслової структури тексту представляє логіко-композиційний план, який пов'язаний з відображенням ходу думок автора (відображає послідовність розташування смислових блоків у тексті). В цьому відношенні конструктивні особливості тексту проявляються в індуктивній, дедуктивній чи традуктивній побудові.

Формально-композиційний план науково-критичних монографій Д. Лоджа відображають закономірності пізнавальної діяльності та формування знання і становить трихотомічну схему і складається зі вступної, основної та завершальної частин.

Вступна частина монографій зазвичай представлена такими частинами як зміст, інформація про книгу та автора, подяка та передмова. Першим облігаторним елементом вступної частини у всіх проаналізованих книгах є зміст (contents), мета якого поінформувати та зорієнтувати читача в розташуванні наукового матеріалу в текстовому просторі. Слід зазначити, що у роботі *Modern Criticism and Theory* присутній зміст, організований історично та тематично, а також відсилання після кожної секції до дотичних статей, що уможлиблює перехресне прочитання. Наступними факультативними елементами, котрі зустрічались рідше є інформація про книгу (about the book) та інформація про автора (about the author). У всіх досліджених монографіях інформація про автора представлена лише лаконічним списком його художнього та наукового доробку. А от інформація про книгу хоч і представлена у досить стислому виді (4-6 речень) має окрім інформативної ще й рекламну функцію (у чому тексти тяжіють до публіцистичного дискурсу) Поряд із досить скромними коментарями редакції на кшталт: *"This book is essential reading for students of literature, aspiring writers, and anyone who enjoys literary fiction and would like to understand better how it works"* [19, с. 2], подаються відгуки таких авторитетних видань як *Sunday Times*, *Observer*, *New York Times*: *"These essays, so easy in manner, so well-built and informative, offer a fine blend of creative writing and criticism... The pieces on writers who have meant most to him as a novelist, notably Graham Greene (on whom nobody has written better) and Joyce, are brilliant"* *Sunday Times*/ *"It is refreshing to be reminded that those who teach can also do"* *Observer* *"Mr. Lodge's meditations on Joyce, Nabokov and Kingsley Amis, are indeed small gems, the sort of essays you want to underline and commit to memory"* *New York Times*" [23, с. 354].

В передмові (preface), або/і вступі (foreword) автор окреслює мету написання книги, поставлене завдання, стан сучасної науки, в сконденсованому варіанті перераховує основні напрями дослідження, мотивуючи свій вибір. В деяких повідомляє структуру. Вже у вступній частині Лодж намагається заволодіти увагою читача та викликати його інтерес до подальшого її читання й дослідження. Наступним композиційним сегментом є подяка (acknowledgement), де автор не лише висловлює подяку колегам та редакції, а й ретельно перераховує джерела, на які опирається. Слід зазначити, що особливою рисою науково-критичних монографій є висловлення подяки автором в передмові після окреслення мети та завдань.

Основна частина монографій Д. Лоджа переважно складається з декількох розділів, до складу котрих входять есе, в яких автор розвиває свою думку та вирішує задачі, поставлені у вступі ("Write On", "The Year of Henry James. The Story of a Novel"). Разом із тим, трапляються праці, які поділяються на підрозділи ("The Novelist at the Crossroads", "Working with Structuralism"), або ж у кожному з розділів виділені вступні та підсумовуючі частини ("The Language of Fiction").

Прикінцева частина монографій складається із таких елементів як: післяслово (afterword), примітки (notes), додатки (appendix), алфавітний покажчик (index), список посилань (references), бібліографія (bibliography). Бібліографічний список виконує довідково-бібліографічну функцію. У післяслові Д. Лодж підсумовує все, сказане в основній частині та окреслює перспективи майбутніх досліджень.

Периферійні елементи (зміст, вступ, передмова, висновок, бібліографічний список тощо) є необхідними компонентами політекстуальної структури монографії, адже саме вони формують прагматичну рамку, програмуючи тематичне розгортання основного тексту, виокремлюючи вагомні аспекти отриманого знання, задовільняють інформаційні потреби адресата [9].

Композиційно-смысловий аспект монографій відображає структурні особливості розкриття компонентів змісту через місце їх розташування в тексті. Комунікативні блоки («впровадження теми», «постановка мети й завдань дослідження», «коротка історія питання») є типовими структурними компонентами наукових монографій, оскільки вони експлікують один із головних аспектів смислового змісту наукового тексту – інформаційний.

В досліджуваних роботах присутні комунікативні блоки «впровадження теми», «постановка мети й завдань дослідження», «коротка історія питання», «вираження вдячності», «формулювання проблеми», «короткий огляд структури роботи», що є досить типовими для жанру монографії. Якщо говорити про периферійні частини, то поряд з типовими наявні й досить специфічні комунікативні блоки: «історія написання та публікації», «біографічні дані», «звернення до власних творів», «автобіографічні ремінісценції», «відсилання до джерел попередніх публікацій», «призначення», тощо.

Так, наприклад, у монографії *The Modes of Modern Writing* комунікативним блоком «впровадження теми» слугує епіграф, що є висловом американської письменниці Гертруди Стайн: *"What does literature do and how does it do it. And what does English literature do and how does it do it. And what ways does it use to do what it does"* [20, с. 4]. Дана цитата-епіграф представляє собою інтертекстуальний знак, передає змістово-фактуальну інформацію, забезпечуючи відкритість тексту у позатекстовий простір і водночас його інтегрованість в континуум науки. В основній частині Д. Лодж здійснить спробу відповідати на питання, поставлені в епіграфі.

Комунікативний блок «вираження вдячності» представлений об'ємним монолітним текстовим утворенням, що починається зі слів: *"Grateful acknowledgement is made for permission to quote from the following ... sources"* [20, с. 12] і продовжується сторінками відсилань до цитованих робіт та аналізованих думок. Цей блок звучить досить стандартно в усіх роботах, наприклад: *"I am grateful to my agent Jonny Geller for his encouragement of the project; to my editor, Geoff Mulligan, for numerous suggested improvements of the text; to Jane Smiley for first drawing my attention to Trollope's *The Fixed Period*; to 'AggieH' for permission to include her contribution to the Guardian website about the theme of Trollope's novel; and as always to my wife Mary, for her comments on various drafts of these essays."* [23, с. 173].

У периферійній частині вступ наявні наступні комунікативні блоки: «історія публікації»: *"The Modes of Writing was first published by Edward Arnold in England... in 1977"*, де автор ретроспективно описує умови публікації першого видання; «призначення»: *"It is an 'academic' book, designed in the first place for an audience of scholars and students (though I hope not without interest to some non-specialist readers)"*, де Лодж розширює коло читачів, включаючи не спеціалістів; «історія питання»: *"It belonged to a specific phase in the development of academic literary studies in Britain and America in the late 1960s and early 1970s ... generally known as 'structuralism'"* [20, с. 10].

У передмові до першого видання автор у сконденсованій формі описує структуру першого розділу книги, використовуючи анафоричну побудову речення у формі питання: *"... what is literature, what is realism, what is the relationship between form and content in literature, and what principles underlie the variety of literary forms, and the changes in the literary fashion, in the modern era?"* [20, с. 11]. Даний комунікативний блок виконує не лише інформативну функцію, але й актуалізує увагу читача стимулюючи замислитись над вищезгаданими питаннями ще до прочитання книги. В основній частині кожній з частин питання відповідає розділ, де автор намагається дати на них відповіді.

В ході аналізу ряду інших монографій можна прослідкувати тенденцію у вживанні такого роду конструкцій, наприклад у *Consciousness and the Novel* впровадження теми становлять послідовні ланцюжки питань: *"How, Lodge asks, does the novel represent consciousness? And how has this changed over time? In a series of interconnected essays, he pursues this question down various paths: how does the novel's method compare with that of other creative media such as film? How does the consciousness*

(and unconscious) of the creative writer do its work? And how can criticism infer the nature of this process through formal analysis?" [21, с. 2]. Хоча, зустрічалися випадки досить конвенційного опису теми досліджень: "These essays variously describe, evaluate and exemplify different ways in which the lives of real people are represented in the written word: biography, the biographical novel, biographical criticism, autobiography, diary, memoir, confession, and various combinations of these mode" [22, с. 7], чи звернення до власного досвіду в поєднанні з відсиланням: "Writing about one's own work carries with it certain risks, including that of seeming egocentric, but I have never felt that there was any conflict or contradiction between being a self-aware creative writer and an analytical, formalist critic at the same time – on the contrary. T. S. Eliot drew the vital connection between the two activities in his essay: "The Function of Criticism": "Probably ... the larger part of the labour of an author in composing his work is critical labour; the labour of sifting, combining, constructing, expunging, correcting, testing; this frightful toil is as much critical as creative" [24, с. 11].

Периферійний сегмент післяслово (afterword) в більш декларативній формі підсумовує та перефразовує комунікативні блоки «завдання досліджень», «вираження вдячності», «історія написання». У післяслові розділ «Поетика роману» виражена комунікативним блоком «висновки», котрий розкривається відсиланням до епіграфу та авторським усвідомленням масштабності вибраного питання: "Of course *The Modes of Modern Writing* does not answer Stein's question definitely and exhaustively – no single approach to literature could do so" і продовженням власне висновків: "In the preceding pages we have surveyed many different issues of literary theory and practice, and considered that the composition of a novel entails making crucial decisions and choices about matters like the point or points of view through which narrative is focalized, and the treatment of time, which determine the form of the work and its effects on the reader..." [20, с. 108].

Дослідивши периферійні тексти науково-критичних монографій Девіда Лоджа, можна зробити висновок, що формально-композиційний вимір представлений традиційними елементами, котрі історично притаманні макрожанру монографії. Разом з тим, приклади композиційно-сислового плану ілюструють різноманіття виразу комунікативних блоків і показують багатогранність вираження автором одного і того ж композиційного елемента. Це пояснюється тим, що синкретизм мовної особистості Лоджа-критика, вченого і художника слова зумовлює синкретизм його науково-критичного дискурсу, де вступають в контакт науковий, художній та публіцистичний дискурси, що не може не відобразитись на композиції репрезентації і підтверджує, висунуту гіпотезу про зміну сучасної текстової реальності, організація якої побудована на принципах динамічності, варіативності, множинності, які вважаються перспективними для подальшого вивчення.

Література:

1. Бабайлова А. Э. Текст как продукт, средство и объект коммуникации при обучении неродному языку. Социопсихолінгвистические аспекты / А. Э. Бабайлова. – Саратов, 1987. – 151с.
2. Баженова Е. А. Композиция (текста) / Е. А. Баженова // Стилистический энциклопедический словарь русского языка. – М., 2006. – 698 с.
3. Белоусов К. И. Текст: пространство, время, темпоритм / К. И. Белоусов. – Новосибирск, 2005. – 248 с.
4. Болотнова Н. С. Филологический анализ текста / Н. С. Болотнова. – М., 2007. – 520 с.
5. Брандес М. П. Стилистика текста. Теоретический курс / М. П. Брандес. – М., 2004. – 416 с.
6. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / И. Р. Гальперин. – М., 1981. – 139 с.
7. Кожин А. Н. Функциональные типы русской речи / А. Н. Кожин, О. А. Крылова, В. В. Одинцов. – М.: Высшая школа, 1982. – 223с.
8. Корбут А. Ю. Текстосимметрика: монография / А. Ю. Корбут. – Иркутск: Иркукур. Гос. Пед. Ун-т, 2004. – 200 с.
9. Котюрова М. П. Культура научной речи: текст и его редактирование [Текст]: учебное пособие / М. П. Котюрова, Е. А. Баженова. – М.: Флинта: Наука, 2008. – 280 с.
10. Москальчук Г. Г. Структура текста как синергетический процесс: дис. на соис. учен. степени д-ра филол. наук / Г. Г. Москальчук. – Барнаул, 1999. – 296 с.
11. Николина Н. А. Филологический анализ текста / Н. А. Николина. – М., 2003. – 496 с.
12. Новиков Л. А. Художественный текст и его анализ / Л. А. Новиков. – М., 2003. – 304 с.
13. Одинцов В. В. Стилистика текста / В. В. Одинцов. – М., 2004. – 264 с.
14. Петрова Н. В. Интертекстуальность как общий механизм текстообразования (на материале англо-американских коротких рассказов): автореф. дис. на соис. учен. степени д-ра филол. наук / Н. В. Петрова. – Волгоград, 2005. – 28 с.
15. Титова Л. А. Композиция научных текстов [Электронный ресурс] / Л. А. Титова, И. Е. Чехонина, Л. Д. Логинова // Современные научные исследования и инновации. – 2012. – № 1. – Режим доступа: <http://web.snauka.ru/issues/2012/01/6625>.
16. Тюпа В. И. Аналитика художественного (введение в литературоведческий анализ) / В. И. Тюпа. – М., 2001. – 192 с.
17. Хализев В. Е. Композиция / В. Е. Хализев // Литературный энциклопедический словарь. – М., 1987. – 571 с.
18. Чернявская В. Е. Интерпретация научного текста / В. Е. Чернявская. – М., 2005. – 360 с.
19. Lodge D. *The Art of Fiction* / D. Lodge. – Penguin Books, 1992. – 240 p.
20. Lodge D. *The Modes of Modern Writing: Metaphor, Metonymy, and the Typology of Modern Literature*. – Bloomsbury Academics, 2015. – 368 p.
21. David Lodge. *Consciousness and the Novel* / D. Lodge. – Secker & Warburg, 2002. – 320 p.
22. David Lodge. *Lives in Writing* / D. Lodge. – Harvill Secker, 2014. – 262 p.
23. David Lodge. *The Practice of Writing* / D. Lodge. – Vintage, 2011. – 352 p.
24. Lodge D. *Modern Criticism and Theory* / D. Lodge. – Routledge, 2014. – 864 p.